

Marcela Černá

Komise pro kanalizování řek Vltavy a Labe v Čechách 1896 - 1931, Praha 2014, 106 str. rkp. (v tom 14 str. obrazových příloh: obr. č. 1-29).

Oponentský posudek

na diplomovou práci zpracovanou na Ústavu hospodářských a sociálních dějin FF UK Praha.

Diplomová práce Bc. Marcely Černé je věnována zrodu, vývoji, důležitým počínům a hlavním stavebním dílům instituce, která snad nejvíce ovlivnila podmínky pro vývoj a snadnější fungování důležitého segmentu dopravní infrastruktury v Čechách na konci 19. a na počátku 20. století – dopravy vodní.

Autorka svoji práci – vedle obligátního Úvodu a Závěru – rozčlenila do tří hlavních kapitol. V první z nich v přehledné zkratce shrnuje vývoj vodní dopravy v Čechách, a to především na Vltavě, a z dosavadní literatury vyzdvihuje zejména ty momenty, které podle jejího názoru až do konce 19. století výrazněji přispěly k usnadnění či zkvalitnění vodní dopravy. Poukazuje mj. i na vývoj samotného výrazu označujícího tuto činnost, a sice od staršího „uplavnění“ či „uprůplavnění“ až k dnes běžně užívanému pojmu „splavnění“ či „usplavnění“. V zásadě chronologický postup výkladu možná trochu narušuje poněkud překvapivý „návrat“ z konce 19. století o jedno a půl století zpět k akcím ing. Ferdinanda Schora na přelomu 1. a 2. čtvrtiny 18. století (s. 15). U zmínky o firmě A. Lanna (s. 16-17) není – podle mého soudu – zcela přesné konstatování, že po krizi r. 1873 se Lannova společnost „přeorientovala“ na obchod s dřívím a budování vodních staveb (dopravou dřeva a dalším podnikáním kolem vody se Lannové zabývali od svých prvopočátků!). Více bych asi zdůraznil i to, že jde nikoliv o původního zakladatele, ale až o pokračovatele věhlasné firmy (tedy o Vojtěcha Lanna II. – v textu je to sice zmíněno, ale jen v poznámce pod čarou). Nicméně to jsou vše jenom nepodstatné drobnosti víceméně formulačního rázu.

Ve druhé kapitole se pak autorka dostává k hlavnímu tématu své diplomové práce, tedy k vlastní *Komisi pro kanalizování řek Vltavy a Labe v Čechách*. Ve třech podkapitolách se věnuje jednak okolnostem samotného konstituování a vlastním počátkům tohoto orgánu ve druhé polovině 90. let 19. století, dále pak v přísně chronologické posloupnosti (doslova rok po roce) sleduje organizační a především personální vývoj *Kanalizační komise* v období do konce monarchie, posléze ve třetí subkapitole se autorka zaměřuje na vývoj dané instituce v Československé republice. Velká pozornost je v této části věnována zejména několika pokusům nového státu o zjednodušení vododopravní agendy sloučením několika z bývalé

monarchie zděděných úřadů, jejichž agenda se do jisté míry překrývala. Konečná realizace těchto snah posléze vedla k zániku sledovaného subjektu. K tomu došlo – *de jure* – koncem března r. 1931 zřízením „*Státního fondu pro splavnění řek...*“ (atd.)

Pokud jde o obsahové hledisko této kapitoly, nemám k ní žádné připomínky a oceňuji její nesporný faktografický přínos. Nicméně pokud jde o její metodickou stránku, měl bych k diplomantce několik drobných doporučení. Akcent na organizační a zejména personální vývoj instituce je zpočátku zajímavý, nicméně v průběhu pojednávaných let se zmíněné změny stávají poněkud nepřehlednými a neustále se opakující výčet personálních rošád pak příliš zatěžuje (až sráží) jinak kvalitní autorčin text. Zde by možná pomohlo jednoduché grafické schéma, které by zachytilo všechny podstatné obměny v obsazení hlavních funkcí zkoumaného orgánu, aniž by bylo nutné o tom pojednávat v hlavním textu. Ten by se pak mohl soustředit na ty hlavní a skutečně podstatné záležitosti a akce. Totéž platí i o změnách organizační struktury.

Třetí kapitola posuzované diplomové práce pak případ od případu popisuje jednotlivá vodní díla vyprojektovaná a realizovaná *Kanalizační komisí*. První subkapitola sleduje stavby určené ke kanalizování vodních toků od Prahy do Ústí n. L., tedy: a) Vltavy od Prahy do Mělníka; b) Labe od Mělníka do Ústí. Autorka tak v ucelené a sevřené podobě nastiňuje jednotlivé historické peripetie budování celkem 11 zdymadel (5 + 6) od Tróje (č. I) až po Střekov (č. XI) a seznamuje čtenáře i s jejich hlavními technickými parametry. Druhá podkapitola se pak zaměřuje na regulaci Vltavy v obvodu hlavního města, tedy vedle jednotlivých úprav samotného říčního toku zmiňuje zejména přestavbu vododopravního zařízení v Holešovicích a jeho přeměnu na regulérní obchodní přístav. Třetí částí této podkapitoly je pokus o krátké shrnutí hlavních dat z vývoje nákladní lodní dopravy po vltavsko-labské cestě v letech 1896-1931. Zde nutno otevřeně říci, že toto téma se poněkud vymyká logice předchozího výkladu a celou partii by bylo možná asi vhodnější uvést zcela samostatně, nebo ji zařadit jako zvláštní součást třetí subkapitoly. Drobné formální výhrady zde mám i k prezentované podobě statistického zpracování uvedených dat. Závěrečná třetí podkapitola pak sleduje další aspekty využití vodní síly ve zmíněných stavbách (zejména pak jejich možnosti v tvorbě elektrické energie) a konstatuje mj. i postupně vzrůstající podíl vodních elektráren na celkové produkci elektrické energie v době meziválečného Československa.

Závěrečné několikastránkové shrnutí rekapituluje autorčiny poznatky a celou práci kompletuje seznam pramenů a literatury. Příložená obrazová část pak vhodně dokumentuje a doplňuje autorčin text, přičemž je třeba vyzdvihnout zejména její snahu srovnat původní

podobu jednotlivých vodních děl s dnešním stavem. Oceňuji, že autorka se při pořizování současných obrázků často snažila zachytit daný objekt pod stejným (podobným) úhlem, jako na původním historickém fotu, což vzájemné porovnání velmi usnadňuje. Na druhé straně mě v obrazové příloze trochu zarazila absence příkladů technické dokumentace, které jistě bylo v archivních pramenech více než dost. Stačil by čistě jen malý ukázkový vzorek pro ilustrování technické náročnosti popisovaných vodních děl.

Z celkového pohledu je možné konstatovat, že práce Marcely Černé je psána – přes občas tématem vynucenou obsahovou monotónnost a nutnost užívat technických termínů a „inženýrského“ výraziva – kultivovaným a vzhledem k pojednávané problematice i poměrně živým jazykem, což nebývá u řady diplomových prací z oboru hospodářských dějin (alespoň podle mých zkušeností) až tak častým jevem. Také z gramatického hlediska je posuzovaná práce takřka bezchybná – obsahuje jen minimum překlepů či sporných míst, a ani tento rys není – jak by se snad u VŠ posluchačů humanitního směru mohlo zdát – bohužel zcela samozřejmý. V této souvislosti bych pouze autorku upozornil na to, že současná pravopisně správná podoba historického názvu Čech je „Království české“ (příp. „České království“). Autorkou takřka výhradně používaný dobový („historický“) pravopis „království České“ má tedy své gramatické opodstatnění jen v případě oficiálních (event. protokolovaných) názvů historických institucí (tj. např. Zemská banka království Českého – na s. 21 či jinde), nebo v přímých citacích dobových dokumentů (pozn. 24 na s. 24). V ostatních případech bych spíše doporučil respektovat současný jazykový úzus (tedy změnit podobu např. velmi často užívaného sousloví na „místodržitel/místodržící Království českého“ a podobně v celé škále dalších případů a užití).

Je úkolem oponenta poukázat i na možné mezery či nedostatky posuzovaného díla. V případě diplomové práce M. Černé je to však úkol poměrně nelehký a spíše než na nedostatky bych chtěl upozornit na další možnosti její práce. Následující řádky tak nemají charakter kritických výtek, ale spíše doporučení pro eventuální další zpracování příslušného tématu a jeho rozšíření.

Domnívám se, že práci by možná prospěla větší akcentace geografického zobrazení (byť prvky této metody autorka v úvodu slibuje – s. 11). Uplatnila by se jak při mikropohledech na jednotlivé vodní stavby (vhodně by doplnila obrazovou přílohu), tak při celkovém rozmístění jednotlivých děl *Kanalizační komise* na Vltavě a Labi. Mohla by dále kupř. názorně vymezit kompetence jednotlivých „vododopravních“ institucí a úřadů (resp. naznačit návrhy změn těchto kompetencí – viz např. s. 36-38), atd. atd.

Další možnosti rozpracování dané problematiky vidím v důkladnější statistické práci s příslušnými daty, zejména s jistě velmi hojným účetním materiálem. Šlo by jistě např. důkladněji statisticky zpracovat a srovnat nejen náklady na jednotlivá díla a projekty (jejich finanční náročnost se z rozličných příčin různila případ od případu), ale např. i čerpání peněz v průběhu jednotlivých kalendářních úseků (roků, měsíců) a zjistit, zda se na realizaci staveb *Kanalizační komise* nějak projevila celková pulsace ekonomiky či nikoliv.

Velký prostor pro další výzkum je i v detailnějším zachycení společenské reflexe činnosti *Komise*, tedy v podrobnějším propojení jí realizovaných akcí a staveb s reakcemi veřejnosti – a to jak té nejširší (např. ohlasy v celozemském či regionálním tisku), tak i té odborné – v našem případě spíše než názory té inženýrské, prezentované v rozličných technických věstnících, by asi byly relevantnější pohledy ekonomicky orientovaných kruhů (např. v *Obzoru národohospodářském* či *jinde*). Na druhé straně v této souvislosti vysoce oceňuji autorčino operativní zpracování memoárové literatury (paměti Emila Zimmlera), neboť příslušný titul byl vydán skutečně jen velmi krátce před dokončením posuzované diplomové práce.

Je tedy možné uzavřít, že Bc. Marcela Černá téma své diplomové práce – téma ne vždy zcela jednoduché – odborně zpracovala a utřídila více než odpovídajícím způsobem. Prokázala, že je schopna orientovat se v odborné literatuře a také její průzkum archivního materiálu se ukázal jako přínosný. Drtivá většina výše naznačených oponentských připomínek nemá charakter kritických či nesouhlasných výtek, jde spíše o drobná doporučení směrem k autorce a k jejímu dalšímu doplnění eventuálně rozšíření dané problematiky. Tyto poznámky – přes svoji relativní obsáhlost – rozhodně nezpochybňují kvalitu předložené diplomové práce, její nesporný obsahový přínos i odbornou úroveň.

Ze všech těchto důvodů diplomovou práci **Marcely Černé** „*Komise pro kanalisování řek Vltavy a Labe v Čechách 1896 – 1931*“ (po řádném průběhu a splnění všech podmínek příslušného řízení) plně

doporučuji k obhajobě.

Při celkovém ocenění práce se pak přikláním k hodnocení **výborně**.

V Praze dne 26. ledna 2014

PhDr. Jan Hájek, CSc.
vědecký pracovník
Historického ústavu AV ČR